

Bilaga 7. Ordlista

Uppdaterad 11.9.2023

Orsaksprincip:

Enligt orsaksprincipen ska intäkter och kostnader hänföras till det redovisningsobjekt som har orsakat dem. Kostnaderna ska hänföras enligt orsaksprincipen också i förhållande till tiden. När kostnader eller intäkter hänförs till en viss redovisningsperiod handlar det om periodisering.

Värderingsprincip:

Med stöd av värderingsprincipen bestäms hur kostnads- och intäktsposter ska värderas i olika redovisningssituationer, till exempel hur sysselsatt kapital ska värderas. Vid redovisning av servicespecifika kostnader som ska rapporteras externt ska kapitalkostnaderna värderas enligt bokföringen, det vill säga slitage på fasta tillgångar som används i serviceproduktionen redovisas som avskrivning i resultatet.

Kundgruppsklassificering:

Kundgrupper kan granskas enligt åldersgrupper eller inom sjukvården utifrån en klassificering av sjukdomar, exempelvis DRG-klassificeringen inom den specialiserade sjukvården. Kostnaderna för en kund-/klientgrupp kan också granskas till exempel inom socialtjänsterna. Kunder kan också klassificeras utifrån hur krävande vården är, till exempel inom hemservice. Kundgrupper är till hjälp också vid produktifiering.

DRG-produkt:

DGR (Diagnosis related groups) är ett diagnosbaserat system för patientklassificering. Mellanprestationer hänförs till kunder och diagnoser enligt användningen av mellanprestationer. Mellanprestationerna har beräknade enhetspriser, varigenom kostnaderna övervältras till DRG-produkterna.

Särkostnader och gemensamma kostnader:

Särkostnader uppkommer genom i ett specifikt orsakssamband i enlighet med orsaksprincipen. Särkostnader för till exempel ett projekt, en produkt, en händelse, en kundorder eller ett projekt är sådana kostnader som faller bort ifall projektet i fråga inte genomförs. Dessa kostnader kan till sin karaktär vara direkta kostnader, rörliga indirekta kostnader eller särskilda fasta kostnader som orsakats av objektet i fråga. De gemensamma kostnaderna är gemensamma för flera produkter eller redovisningsobjekt, och de kan inte hänföras direkt till bara ett visst redovisningsobjekt.

Förvaltningens stödtjänster:

Förvaltningens stödtjänster är tjänster som ingår i förvaltningen och stöder den egentliga serviceproduktionen, som ekonomiförvaltning, personaladministration, IKT-tjänster och övriga

stödfunktioner.

Årsverke:

Årsverken (ÅV) beräknas enligt Kommunarbetsgivarnas anvisningar på följande sätt: Årsverke = avlönade anställningsdagar angivna i kalenderdagar/365 * (deltidsprocenten/100). Ett årsverke innebär ett helt års arbetsinsats av en heltidsarbetande. En deltidsarbetandes arbetsinsats räknas om i förhållande till deltidsprocenten (t.ex. en person som arbetar 50 % hela året = 0,5 årsverken). Deltiden beräknas enligt arbetstiden. Arbetsinsatsen för en person som varit anställd endast en del av året räknas som arbetsdagar i förhållande till hela året (t.ex. anställd 1.3–31.5 = 92/365 = 0,25 årsverken). De årsverken som räknas ut på detta sätt slås sedan ihop. Ett årsverke är alltid max ett, vilket betyder att övertid och annat arbete utöver normal arbetstid inte beaktas.

För lärare med undervisningsskyldighet räknas full lön som kriterium vid beräkning av årsverke. Om läraren för en månad fått full lön enligt löneskalan räknas månaden som 1/12 årsverke. Personalrapporteringen omfattar i allmänhet personal i tjänste- eller arbetsavtalsförhållande som har anställningen hos kommunen som huvudanställning. Till exempel i sjukvårdsdistrikt kan det däremot vara motiverat att också inkludera läkare i bisyssla i statistiken. Detta betyder att bland andra familje- och närståendevårdare, brandmän i avtalsbrandkårer och personer som deltar i arbetsverksamhet i rehabiliteringssyfte inte beaktas i rapporteringen. (Kommunarbetsgivarna/Utvärdering av personalresurserna – Rekommendation om personalrapporter i kommunsektorn 2013).

Tillgångstyper för investeringar:

Med bestående aktiva avses immateriella och materiella tillgångar, oberoende av syftet med inkomstproduktionen, som fortlöpande påverkar produktionsfaktorerna under flera räkenskapsperioder. Investeringsinkomster och investeringsutgifter fördelas enligt tillgångstyp. Tillgångstyperna baserar sig på materiella och immateriella tillgångar i bestående aktiva i balansräkningen.

Kalkylberäkning:

Kalkyl- och produktkalkylsberäkning används för att beräkna kostnader på produktnivå. De tre huvudsakliga beräkningsmodellerna är minimikalkyl, genomsnittskalkyl och normalkalkyl. De motsvarande kostnadsvärden som beräknats med hjälp av produktkalkylerna kallas tillverkningsvärde, självkostnadsvärde respektive självkostnadsvärde enligt normalkalkyl.

Genomsnittskalkyl:

(totala kostnader / volym)

I en genomsnittskalkyl beaktas rörliga och fasta kostnader till fullt belopp. Kostnaderna delas inte in i rörliga respektive fasta kostnader.

En genomsnittskalkyl lämpar sig för prissättning enligt principen för självkostnadsberäkning där försäljningspriset ska täcka alla kostnader som uppkommer i verksamheten. Genomsnittskalkyler kan användas till exempel för prissättning av samarbete. Problemet med genomsnittskalkyler är att försäljningspriset varierar efter volymen. En förändring i prestationsvolymen påverkar enhetspriset även om de övriga faktorerna som påverkar lönsamheten i verksamheten är oförändrade. När

volymen sjunker fördelas de fasta kostnaderna på en allt mindre mängd prestationer.

Begreppen utgift och kostnad i bokföring:

I bokföringen delas en utgift upp i en kostnad och en tillgång. Det betyder att utgiften bokförs som en kostnad för den räkenskapsperiod under vilken produktionsfaktorn mottas eller används, eller när den inte längre förväntas ge inkomster. Den återstående delen av utgiften redovisas vid räkenskapsperiodens utgång på aktivsidan i balansräkningen. En aktivering av utgiften blir således aktuell i fråga om anskaffningsutgiften för en produktionsfaktor som ger inkomst eller används under två eller flera räkenskapsperioder. Syftet med en avskrivning enligt plan är att beskriva den del av anskaffningsutgiften som inte längre ger inkomst eller som har använts för serviceproduktionen i kommunen. Anskaffningsutgiften för en produktionsfaktor av ringa värde ska emellertid bokföras som kostnad under anskaffningsåret, även om den skulle användas under flera räkenskapsperioder.

Begreppet intäkt i bokföring:

Inkomster som i bokföringen hänförs till räkenskapsperioden tas upp som intäkter i resultaträkningen. En inkomst bokförs som räkenskapsperiodens intäkt i enlighet med realiseringsprincipen. Realiseringsprincipen förutsätter att inkomsten kommer utifrån och att den är slutlig. I serviceproduktionen bestäms realiseringen utifrån tidpunkten för överlåtelsen av prestationen. Andra realiseringsgrunder är rätt till inkomsten som grundar sig på lag, avtal, beslut eller redovisning eller tid som förflutit. Erhållen men icke realiserad inkomst tas upp i balansräkningen som erhållet förskott.

Bokföringsnämndens kommunsektion:

fi kirjanpitolautakunnan hyvinvointialue- ja kuntajaosto

part som ger kommuner och samkommuner anvisningar och utlåtanden om tillämpningen av *bokföringslagen* och *113–116 § i kommunallagen (kommunallagen 112 §)*

Bokföringsnämndens välfärdsområdes- och kommunsektion ger anvisningar och utlåtanden utöver vad som föreskrivs i 8 kap. 1 §, också om tillämpningen av en förordning som utfärdats med stöd av 2 mom. i denna paragraf och av 116-119 § i denna lag (*116 § i lagen om välfärdsområden*).

Bokföringsnämndens välfärdsområdes- och kommunsektionens anvisningar och utlåtanden om tillämpningen av de ovan nämnda paragraferna i bokföringslagen och kommunallagen samt om tolkningen av de allmänna principerna om bokföring ingår i de källor för god bokföringssed för kommunens bokföring och bokslut som förutsätts i *1 kap. 3 § i bokföringslagen*. Kommunen ska följa kommunsektionens anvisningar. (*RP 268/2014*)

Bokföringsnämndens välfärdsområdes - och kommunsektionens rätt att ge anvisningar och utlåtanden är motiverad, eftersom utarbetandet av välfärdsområdets bokslut, koncernbokslut och verksamhetsberättelse innehåller praktiska tillämpningsfrågor som inte helt uttömmande kan avgöras genom bestämmelser i lag eller förordning. (*RP 241/2020*)

Serviceklassifikation för kommun:

En förteckning över kommunens tjänster som används för att genomföra kommunens uppgifter.

Kommunens uppgift:

Åtagande som ges kommunen i lag eller som kommunen själv tagit på sig med stöd av sitt självstyre.

Kommunkoncern:

fi kuntakonserni

Med kommunkoncern avses en ekonomisk helhet som bildas av kommunen (modersammanslutning) och ett eller flera juridiskt självständiga sammanslutningar i vilket kommunen ensam eller tillsammans med andra sammanslutningar som hör till kommunkoncernen har bestämmande inflytande i ett eller flera sammanslutningar.

En kommun bildar tillsammans med sina dottersammanslutning en kommunkoncern. (6 § i *kommunallagen*)

Begreppen kostnad och intäkt i kostnadsredovisning:

I kostnadsredovisning avviker begreppen kostnad och intäkt delvis från begreppen kostnad och intäkt i bokföringen i fråga om utgiftens och inkomstens omfattning, värdering och periodisering.

Begreppet kostnad:

Den huvudsakliga skillnaden mellan kostnad och utgift är att en kostnad uppkommer när produktionsfaktorn används och en utgift när produktionsfaktorn anskaffas. I serviceproduktionen används merparten av produktionsfaktorerna under samma räkenskapsperiod som de anskaffas.. Då uppkommer i regel ingen väsentlig skillnad mellan utgifterna och kostnaderna för produktionsfaktorerna. Vid produktion av varor skaffas material och förnödenheter även i lager, varvid beloppen av utgifter och kostnader under redovisningsperioden kan avvika från varandra. En kostnad kan också vara en intern utgiftspost, vilken inte kan redovisas som kostnad i bokslutet.

Anskaffningsutgiften för en produktionsfaktor med lång verkningstid periodiseras som kostnad i princip på samma sätt som en kostnad i bokföringen, det vill säga enligt den förväntade inkomsten eller användningen av produktionsfaktorn. Perioden för beräkandet av en kostnad i bokföringen är emellertid alltid den lagstadgade räkenskapsperioden, medan perioden för beräkandet av en kostnad i kostnadsredovisningen beror på situationen. I kostnadsredovisningen kan avskrivningsbasen grunda sig på produktionsfaktorns nuvärde, medan avskrivningsbasen vid kostnadsredovisning alltid utgörs av anskaffningsutgiftens restvärde.

Vid intern kostnadsredovisning som stöder ledarskapet kan anskaffningsutgiften användas som kostnadsgrund, men då ska periodiseringen avvika från bokföringen. Avskrivningstiden och -sättet kan också avvika från bokföringen. Små anskaffningar och produktutvecklingsutgifter bokförs enligt försiktighetsprincipen som kostnader för det år när utgifterna uppkom. Vid redovisning av kostnader som är specifika för en serviceklass ska dock avskrivningarna enligt bokföringen och avskrivningsplanen alltid iakttas, och kostnaderna för ett projekt som bokförts året i fråga ska hänföras till det årets serviceklassspecifika kostnader.

Begreppet kostnad begränsas inte alltid enbart till en realiserad utgift eller en utgift som kommer att realiseras i framtiden. Med en alternativkostnad avses en förlorad intäkt eller intäkt som kommer att gå förlorad på grund av att kapital som bundits till en produktionsfaktor eller en

placering inte används för ett ändamål som skulle ge mer avkastning.

I kostnadsredovisningen är inkomster som hänförs till redovisningsperioden eller ett redovisningsobjekt intäkter. Begreppet intäkt i kostnadsredovisningen grundar sig på realiseringsprincipen på samma sätt som en intäkt i bokföringen. I kostnadsredovisningen är intäkterna emellertid inte bundna till räkenskapsperioden, utan redovisningsperiodens längd beror på redovisningssituationen. I kostnadsredovisningen kan man beakta intäktsposter som inte tas upp i bokslutet, såsom interna och kalkylmässiga inkomster.

Kostnadsslagsklassificering:

Att organisera och producera produkter och tjänster kräver produktionsfaktorer, vilka ger upphov till kostnader. Kostnaderna kan fördelas på kostnadsslag enligt deras karaktär, exempelvis på löner, material och förnödenheter, hyror, inköp och så vidare.

Totalkostnader:

Totalkostnaderna betyder detsamma som självkostnadsvärdet. De omfattar alla direkta och indirekta kostnader som orsakas av slutprestationen.

Kollektivtjänster:

Kollektivtjänster är tjänster där det inte går att identifiera kunden. De avser inte en enskild kund på samma sätt som kundtjänster. Miljövård är ett exempel på en kollektivtjänst som inte riktar sig till någon specifik kund (kommuninvånare).

Princip om omfattning:

I vilken utsträckning indirekta kostnader inkluderas i kalkylerna. Enligt orsaksprincipen ska alla kostnader som redovisningsobjektet orsakar tas med, oavsett var de har uppkommit. Vid beräkningen av sådana kostnader per service som ska rapporteras externt innebär detta att alla internt fördelbara gemensamma kostnader bör hänföras till serviceklasser.

Redovisningsperiod:

Med redovisningsperiod avses den period vars kostnader följs upp och redovisas. Redovisningsperiodens längd beror på redovisningssituationen. Redovisningsperioden kan vara en i lag föreskriven period, som en räkenskapsperiod, ett budgetår eller ett statistikår. Vid kostnadsredovisning följer redovisningsperioden inte nödvändigtvis kalenderåret eller räkenskapsperioden i bokföringen, utan den kan vara kortare eller längre än dessa. Inom undervisningsväsendet är redovisningsperioden ofta lika med läsåret. I investeringsprojekt och andra projekt motsvaras redovisningsperioden vanligtvis av genomförandetiden eller ett projektmoment. Inom social- och hälsoväsendet kan omsorgs- eller vårdperioden för en kund användas som redovisningsperiod. Vid effektgranskningar och jämförelser av förmånligheten hos investeringsprojekt kan redovisningsperioden omfatta flera år.

Redovisningsobjekt:

Ett redovisningsobjekt är det vars kostnader och intäkter man vill utreda, och till vilket kostnaderna och intäkterna hänförs antingen direkt eller indirekt. Redovisningsobjektet kan vara till exempel en produkt, en kund, en tjänst, ett kostnadsställe, en funktion eller en prestation.

Registreringskod:

Registreringskoden bildas av kontonumret i den externa bokföringen och koden för den interna redovisningen. Med hjälp av de interna koderna hänförs kommunens ekonomiska transaktioner till exempel enligt resultatenhet, kostnadsställe, uppgift, projekt, verksamhet och produkt.

Kalkylmässig prestation:

En kalkylmässig prestation beräknas genom att multiplicera volymerna med viktcoefficienter som är specifika för varje prestationstyp. Kostnadsviktcoefficienterna beskriver olika prestationers inbördes vikt i förhållande till resursanvändningen. Förhållandet 1,5:1 betyder att en prestation använder 50 procent mer resurser än en annan prestation. Den kalkylmässiga prestationsmängden (volymen) är jämförbar för olika prestationstyper, eftersom prestationer med olika viktning har konverterats med hjälp av koefficienter så att de är jämförbara. Viktkoefficienter tillämpas särskilt vid ekvivalenskalkylering.

Slutprodukter:

Produkter och tjänster som har skaffats eller producerats för slutlig användning och inte för att användas som en del av den egna produktionen. Slutprodukterna hänförs till kunderna (invånare, samfund, samhället). Mellanprodukter är produkter och tjänster som skaffats för att utgöra en del av den egna produktionen (t.ex. städning).

Minimikalkyl:

(rörliga kostnader/volym)

Med ett pris som beräknats enligt en minimikalkyl täcker försäljningsinkomsterna endast de rörliga kostnaderna för produktionen. En minimikalkyl anger det minimipris som det inte lönar sig att tillverka prestationerna för, inte ens på kort sikt. Överkapacitet kan lösas upp tillfälligt genom att sälja prestationer till ett pris som är förenligt med minimikalkylen eller till ett ännu lägre pris, men vid beslut om att starta eller lägga ned produktion är minimikalkylen den gräns som det inte är ekonomiskt motiverat att underskrida.

Exempelvis om lokaler kortvarigt inte har något användningsändamål, kan de prissättas enligt minimikalkylen för att kunna hyras ut tillfälligt.

Rörliga och fasta kostnader:

Rörliga kostnader under redovisningsperioden varierar efter verksamhetsvolymen, som materialkostnader som förändras i förhållande till produktionsvolymen. Fasta kostnader, som tjänstemännens löner eller kapitalkostnader, är konstanta under redovisningsperioden, men på längre sikt kan även de betraktas som rörliga kostnader.

Normalkalkyl:

(rörliga kostnader/verklig volym + fasta kostnader/normal volym)

Vid en normalkalkyl elimineras effekten av variationer i utnyttjandegraden på prestationens enhetspris. I en normalkalkyl beräknas enhetspriset genom att först dividera både de rörliga kostnaderna med den uppskattade eller verkliga volymen och de fasta kostnaderna med volymen enligt utnyttjandegraden och sedan addera ihop de erhållna kostnaderna per enhet. En normalkalkyl kan användas i situationer där en genomsnittskalkyl ger kraftiga variationer i enhetspriset.

Kostnaderna för vinterunderhållet av gator påverkas direkt av hur sträng vintern är. Antalet kvadratmeter som ska plogas är konstant, men vintrarna varierar. En prissättning som grundar sig på kostnader och antalet kvadratmeter skulle leda till kraftiga prisvariationer.

Väsentlighetsprincip:

Väsentlighet som redovisningsprincip: En upplysning i de finansiella rapporterna är väsentlig när utelämnande eller felaktig redovisning rimligen kan förväntas påverka de beslut som uppgifts användarna fattar på grundval av de finansiella rapporterna och förvaltningsberättelsen. Även om en enskild omständighet är irrelevant, ska bedömningen av väsentligheten riktas mot helheten, om det finns flera liknande omständigheter. Särskild vikt ska läggas vid att lägga fram uppgifter som är av väsentlig betydelse för en korrekt och tillräcklig bild. (KPL 3:2 §)
Väsentlighetsprincipen står i proportion till den bokföringsskyldiges storlek och verksamhetens art och art.

I kostnadsredovisningen avses med väsentlighet att faktorer som avsevärt och väsentligt påverkar redovisningen bör tas i beaktande.

Återbärbar mervärdesskatt:

Den mervärdesskatt som ingår i en kommuns eller samkommuns anskaffningar för sin verksamhet utanför mervärdesbeskattningen berättigar till kommunåterbäring enligt 130 § i mervärdesskattelagen. Kommunen har rätt att få återbäring för den skatt som ingår i anskaffningen och som inte får dras av.

Tjänst:

Resultat av organiserad verksamhet i form av immateriell tillgång eller en kombination av immateriell och materiell tillgång för att tillfredsställa behov hos *kunden*.

Serviceklassifikation samt utgifts- och inkomstslagsklassificering

I kommunernas och samkommunernas bokföring samt i den interna redovisningen ska utgifter och inkomster grupperas enligt minst två dimensioner, nämligen per service samt enligt utgifts- och inkomstslag. Samma basklassificering iakttas i kommunernas och samkommunernas myndighetsrapportering enligt serviceklasser som bl.a. Grundläggande utbildning, Detaljplanering och Ungdomstjänster. I budgeten och övrig intern redovisning kan kommunen eller samkommunen tillämpa en klassificering som avviker från serviceklassifikationen, under förutsättning att den ger de uppgifter som krävs för myndighetsrapporteringen.

Kommunernas och samkommunernas klassificering enligt utgifts- och inkomstslag är den andra lagstadgade klassificeringen utöver serviceklassificeringen. Den tillämpas i kommunernas och samkommunernas bokföring. Utgiftsslag är bland annat löner och personalutgifter som hör samman med lönerna, köp av olika slags varor och tjänster, bidrag samt övriga omkostnader. Inkomstslagen är försäljningsinkomster, som kan vara försäljningsintäkter från affärsverksamheten, ersättningar som erhållits till fullt belopp, ersättning från kommunsektorn samt försäljningsintäkter från andra prestationer, avgiftsintäkter, understöd och bidrag samt övriga verksamhetsintäkter. Uppgifter som sammanställs med stöd av utgifts- och inkomstslagsklassificeringen utgör ett viktigt dataunderlag för kostnadsredovisningen.

Sektorklassifikation:

Sektorklassifikationen är en grundläggande klassifikation inom ekonomi- och samhällsstatistik. Den används för att dela in beslutsfattande enheter i klasser som är likartade i fråga om verksamhet, finansieringssätt, ägartyp och juridisk form. De sektorer som bildas genom sektorklassificeringen (företag, offentlig sektor, hushåll, osv.) är tillräckligt likartade i sitt ekonomiska beteende för att möjliggöra en uppföljning och analys av samhällsekonomin.

Anknuten enhet:

Med anknutna enheter avses enheter som är formellt fristående från den upphandlande enheten och självständiga med tanke på beslutsfattandet. En förutsättning är dessutom att den upphandlande enheten självständigt eller tillsammans med andra upphandlande enheter utövar ett bestämmande inflytande över den anknutna enheten på samma sätt som över sina egna verksamhetsställen och att den anknutna enheten bedriver högst fem procent av sin affärsverksamhet och med högst en andel på 500 000 euro tillsammans med andra aktörer än de upphandlande enheter som utövar ett bestämmande inflytande över den. I enheter anknutna till upphandlande enheter får inte finnas annat kapital än de upphandlande enheternas kapital (15 § i lagen om offentlig upphandling och koncession (1397/2016)).

Interna poster:

Interna poster är antingen övervälningsposter, interna köp och intern försäljning eller hyrning. Interna poster elimineras i den externa resultaträkningen, men de inkluderas i kostnaderna enligt serviceklass.

Om interna poster bildas inom en tjänsteklass så att handel eller övervältring mellan två organisationer syns i samma tjänsteklass som interna kostnader och interna intäkter eller övervältringskostnader och - intäkter, är det fråga om **en intern intern post**. Dessa poster inom tjänsteklassen ska elimineras eller på annat sätt lämnas orapporterade i tjänsteklassen, eftersom kostnaderna för dessa resurser redan ingår i tjänsteklassen i fråga.

Intern köp och intern försäljning:

Utgifterna och inkomsterna i den interna fakturering samt interna hyror ingår i budgetanslag och är prestationsbaserade. Köparen kan påverka volymen hos de prestationer som faktureras genom att använda mer eller mindre av den interna tjänsten. Interna prestationer faktureras till ett pris som man kommit överens om på förhand. Interna utgifter och inkomster kan separeras från externa affärstransaktioner med hjälp av en motpartskod.

Prestation:

En produkt eller en tjänst som organisationen producerar eller köper. Tjänstens volym mäts i mängden prestationer.

Begreppen utgift och inkomst i budgeten:

Med budgetutgifter avses användningen av pengar under ett budgetår. Omkostnader, investeringsutgifter, amorteringar på lån, utlåning och ökning av övriga fordringar utgör budgetutgifter. Omkostnader orsakas av löner och lönebikostnader, köp av material och tjänster, bidrag samt räntor och övriga finansiella kostnader. Investeringsutgifter är anskaffningsutgifter för tillgångar bland bestående aktiva och investeringar i form av eget kapital. Verksamhets- och investeringsutgifterna tas in i budgeten enligt prestationsprincipen.

Budgetinkomster är källor till inkomster under budgetåret, som statsandelar, försäljningsinkomster, avgiftsinkomster och övriga verksamhetsinkomster samt upplåning. Försäljningsinkomster kan vara ersättningar som tagits ut för prestationer inom landskapens affärsverksamhet samt inkomster från försäljning av sådana produkter vars syfte är att täcka produktionskostnaderna. Avgiftsinkomster är sådana avgifter för produkter som med stöd av lag eller enligt ett myndighetsbeslut har fastställts lägre än produktionskostnaderna.

Funktion:

En fas eller ett moment i en kontinuerlig verksamhet.

Näringsgrensindelning:

Näringsgrensindelningen används för klassificering av företag och andra organisationer eller enskilda verksamhetsställen baserat på den ekonomiska verksamhet som bedrivs i dem.

Inkomster och utgifter:

Inkomst är slutlig användning av pengar och utgift är slutlig källa till pengar. Inkomst uppstår ofta genom att en prestation överläts och utgift genom att en produktionsfaktor tas emot. Uppkomsten av inkomst och utgift är därigenom bunden till händelser i den reella processen.

Produktklassificering:

Produkter är varor eller tjänster eller en kombination av dessa som genererats i produktionsverksamheten. Produkter som överlåts till en medborgare eller till en annan kund utanför organisationen är slutprodukter för kommunen eller samkommunen. Prestationer som överläts från en enhet till en annan inom kommunens eller samkommunens produktionsorganisation är mellanprodukter. Produkter inom samma serviceområde kan bilda en produktgrupp. En produkt eller en produktgrupp kan definieras enligt kundtyp.

En produkt utgör ett redovisningsobjekt när kostnaderna hänförs till ett produktkostnadsställe som bildats av produkter av samma slag. Då beräknas produktens enhetspris genom att dividera totalkostnaderna för kostnadsstället med den verkliga produktvolymen eller den kalkylmässiga produktvolymen. På den mest exakta nivån av produktklassificeringen är redovisningsobjektet en

prestation, vilket kan avse en färdig produkt, men också en mellanprodukt, med andra ord en produktionsfaktor för en färdig produkt eller en halvfärdig produkt.

Intäkter och kostnader:

Intäkt är periodiserad inkomst och kostnad är periodiserad utgift. Intäkter och kostnader är termer i resultaträkningen. (Jfr det officiella resultaträkningsschemat.)

Extern kostnad och intäkt:

Kostnader och intäkter som ska tas upp i det så kallade externa bokslutet.

Motpartskod (eller partnerkod):

Uppgift som specificerar leverantör, kund, gäldenär, finansiär eller liknande i köp, försäljning, leverantörsskuld, kundfordring, lån, lånefordring, annan intäkt, annan utgift eller liknande; anger med vem transaktionen har genomförts.

Övervältringsmetod:

I övervältringsmetoden fördelas de indirekta kostnaderna på redovisningsobjekten i slutet av redovisningsperioden enligt fördelningsgrunder som fastställts på förhand. Vid övervältring fördelas kostnaderna inte utifrån den verkliga användningen, utan kalkylmässigt. De poster som ska övervältras ingår inte i något budgetanslag och den enhet som ansvarar för en uppgift kan inte omedelbart påverka beloppet av de kostnader som övervältras på den.

Den enklaste metoden går ut på att kostnaderna för stödfunktioner fördelas direkt på de egentliga tjänsterna.

Stegvis övervältring från vänster till höger tar också hänsyn till användningen av resurser mellan stödfunktionerna. I detta fall vältras kostnaderna över från alla stödfunktioner var för sig, först den stödfunktion som använder minst andra stödfunktioner. Övervältringen görs på de egentliga tjänsterna samt de stödfunktioner som inte ännu vältrat ut sina kostnader.

Den tredje och mest exakta metoden är korsvis övervältring som tar hänsyn till alla stödfunktioners inbördes användning av resurser. Då vältras en stödfunktion över på alla egentliga tjänster eller stödfunktioner som använt den. Övervältringarna på de egentliga tjänsterna räknas ut som lösningen till ett linjärt ekvationssystem. Korsvis övervältring kräver mycket arbete och används därför sällan.

Klassificering enligt ansvarig enhet:

Klassificering som grundar sig på de ansvariga enheterna i en organisation är ett vanligt sätt att klassificera kostnader och intäkter. Som klassificeringsgrund används då redovisningsskyldigheten eller resultatansvaret på basis av budgeten eller dispositionsplanen, eller överföringsprissättningen mellan produktionsenheterna.

Exempelvis intäkterna och kostnaderna inom den småbarnspedagogiken hänförs vanligen per daghem och vårdenhet. Redovisningsobjekt kan vara t.ex. daghemsverksamhet och

familjedagvård inom småbarnspedagogiken.

Myndighetsrapportering:

Att producera och lämna in lagstadgade ekonomiska rapporter och andra rapporter till uppgiftsanvändare i strukturerad form, till exempel bokslutskalkyler (resultaträkningar och finansieringskalkyler, balansräkning).

Direkta kostnader:

Klassificeringen av kostnader i direkta och indirekta kostnader grundar sig på en redovisningsteknik där kostnaderna hänförs till redovisningsobjekt enligt orsaksprincipen. Direkta kostnader kan hänföras till redovisningsobjektet direkt utifrån användningen av en produktionsfaktor. Direkta kostnader för en tjänst är vanligtvis löner för det arbete som utförs, köpta tjänster samt material och förnödenheter som kan hänföras enligt faktura. Direkta kostnader är ofta rörliga kostnader. Det är också möjligt att direkt till en tjänst hänföra slutproduktstjänster som köpts av andra producenter och köp av kundtjänster. Beviljade bidrag hänförs också direkt till serviceklasserna enligt sin karaktär.

Inom den offentliga förvaltningen betraktas som en direkt kostnad i allmänhet en sådan kostnad som på någon grund kan hänföras direkt till en tjänst. I ett företags kostnadsredovisning förutsätter en direkt kostnad vanligtvis att kostnaden direkt kan hänföras till en produkt, en kund eller ett annat redovisningsobjekt. Direkta kostnader kan hänföras antingen genom att man konterar köpverifikaten (externa och interna) direkt till redovisningsobjektet eller genom så kallad direkt kostnadsfördelning. I den senare metoden ska man veta hur mycket resurser (t.ex. förnödenheter eller arbetstid) som använts för att producera prestationen. Exempelvis personalkostnader fördelas enligt arbetstimarna direkt på redovisningsobjekt.

Indirekta kostnader:

Indirekta kostnader är kostnader som inte kan hänföras till redovisningsobjektet direkt på basis av användningen av en produktionsfaktor, en förmedlad prestation (t.ex. kundtjänst) eller annan verklig fördelningsgrund eller skyldighet.

Indirekta kostnader fördelas enligt ett indirekt förfarande där kostnaderna först hänförs till mellankostnadsställen, varifrån de enligt den valda fördelningsgrunden hänförs vidare till de slutliga redovisningsobjekten.

Vid indirekt kostnadsfördelning känner man bara till att resurserna (t.ex. administrativa tjänster) över huvud taget används för produktionen av en prestation. Möjliga metoder för att hänföra kostnaderna är bland annat direkt divisionskalkylering, ekvivalenskalkylering och påläggskalkylering.

Som fördelningsgrund vid redovisning av kostnaderna per prestation kan tillämpas till exempel direkta kostnader, antalet anställda, antalet bokförda transaktioner eller antalet enheter. Syftet är att man med hjälp av den valda fördelningsgrunden ska kunna hänföra kostnaderna i enlighet med orsaksprincipen.

Mellanprestation (mellanprodukt):

En mellanprestation är en tjänst som införskaffats för att bli en del av den egna serviceproduktionen. Ett exempel på en mellanprodukt/-prestation är utkontrakterad städning som köpts som en del av hälsovården. Tjänster som tillhandahålls kunderna direkt är slutprodukter, inte mellanprestationer.

Förkortningar (i kontoplanen)

- Kunta: kommunens bokslutsschema
- Ky: samkommunens bokslutsschema
- LL: affärsverkets bokslutsschema
- Kons: koncernens bokslutsschema